

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه یزد
دانشکدهٔ زبان و ادبیات
گروه زبان و ادبیات فارسی

پایان نامه
برای دریافت درجهٔ کارشناسی ارشد
زبان و ادبیات فارسی

نقد و تحلیل درون مایهٔ داستان‌های علی‌اشرف درویشیان

استاد راهنما:
دکتر مرتضی فلاح

استاد مشاور:
دکتر مجید پویان

پژوهش و نگارش:
رسول زارع خفری

اسفند ماه ۱۳۸۹

قدردانی و سپاسگزاری

لازم است از زحمات و راهنمایی‌های عالمانه استاد راهنما جناب آقای دکتر مرتضی فلاح تقدیر و تشکر کنم. همچنین از استاد مشاور جناب آقای دکتر مجید پویان که با دقت و تیزبینی مشکلات و معایب پایان‌نامه را بررسی و به اینجانب گوشزد کردند، کمال تشکر و قدردانی را داشته باشم.

از دکتر یدالله جلالی، مدیر محترم گروه زبان و ادبیات فارسی، که همیشه با سعه صدر پاسخ‌گوی دانشجویان هستند و اینجانب را از نظرات کارشناسانه بی‌نصیب نگذاشتند و نیز به سبب زحماتی که در طول تحصیل در دانشگاه یزد و انجام پایان‌نامه متقبل شدند، قدردانی و سپاسگزاری می‌نمایم. و نیز از همه استادانی که در طول دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد در محضرشان کسب فیض کردم، نهایت سپاس را دارم.

همچنین از کارشناسان آموزش گروه ادبیات، سرکار خانم مطهری نیا و خانم صابر که همیشه با رویی گشاده پاسخگوی دانشجویان بوده‌اند، تشکر می‌کنم.

چکیده

علی اشرف درویشیان (۱۳۲۰ ه.ش.) معلمی است که نویسندگی را در حوزه ادبیات اقلیمی - روستایی آغاز کرد. وی توانایی خود را در انواع داستان، از قبیل داستان کوتاه، رمان و قصه‌های کودکان نشان داده است. وی در نویسندگی از پیروان شیوه نویسنده صمد بهرنگی (۱۳۴۷ - ۱۳۱۸ ه.ش.) است. درویشیان در داستان‌های خود به مصایب و مشکلات مردم کرمانشاه توجه ویژه‌ای دارد. او با نگارش مجموعه داستان کوتاه "از این ولایت" (۱۳۵۲ ه.ش.)، خود را در بین نویسندگان معاصر، بویژه نویسندگان اقلیمی-روستایی جای داد.

در داستان‌های بعد از مشروطیت ایران معمولاً درون‌مایه جایگاه والایی را به خود اختصاص داده است. فکر مسلط بر داستان که نویسنده قصد دارد آن را به خواننده القا کند در داستان‌های درویشیان از جنبه‌ها و اجزای دیگر داستان اهمیت بیشتری دارد. وی به فرم و تکنیک و ساختار توجه چندانی ندارد و مهم‌ترین کار برای او انعکاس رنج‌ها و امیدهای توده‌های ستم دیده است.

سال‌های بعد از سقوط رضاشاه اوضاع سیاسی و اجتماعی کشور را به کلی تغییر داد و جامعه ایران سعی کرد از این فرصت استفاده کرده و خود را از زیر سلطه استبداد و دیکتاتور نجات دهد. اما این فرصت به زودی با کودتای ۲۸ مرداد ۳۲ جامعه ایران را دچار رکود مبارزاتی، یأس و خفقان کرد. اوضاع جامعه تا سال ۴۲ ه.ش. بدین منوال ادامه داشت؛ اما سال ۴۲ ه.ش. و قیام ۱۵ خرداد، شروع تازه‌ای برای ملت ایران بود. ملت دوباره مبارزه علیه رژیم را از سر گرفت، بنابراین سال‌های ۱۳۵۷-۱۳۲۰ ه.ش. از سال‌های پر فراز و نشیب برای ایرانیان بود تا اینکه تلاش‌های آنان در سال ۵۷ با سرنگونی رژیم شاهنشاهی به ثمر نشست.

ورود فرهنگ غربی و نادیده انگاشتن فرهنگ بومی، به گونه‌ای که فرهنگ ایرانی رو به اضمحلال می‌رفت؛ برخی روشنفکران از جمله "جلال آل‌احمد" و "علی شریعتی" را برآن داشت تا مردم را به اندیشه بازگشت به خویشتن فراخوانند. درویشیان نیز از کسانی است که با حس خطر نابودی فرهنگ ایرانی و بومی به ثبت و ضبط آنها اقدام کرده است. فولکلوری که در آثار درویشیان

آورده شده است، انعکاسی است از فرهنگ منطقهٔ کردنشین که زبان، لهجه، واژگان، افسانه، حکایات، برخی شیوه‌های زندگی و ... را دربرمی‌گیرد.

جامعه‌شناسی ادبیات که بیشتر به مبحث تعهد و مسؤولیت توجه دارد و به بررسی اوضاع زمانه با استفاده از داستان می‌پردازد؛ ادبیات را انعکاس مسائلی می‌داند که در هر جامعه به وقوع می‌پیوندد. بدین ترتیب بهترین شیوه برای آگاهی از اوضاع اجتماعی، بررسی بسامد معضلات و مسائلی است که در داستان‌های نویسندگان متعهد و جامعه‌گرا، بازتاب داشته‌اند. درویشیان نیز از جملهٔ نویسندگان متعهد و جامعه‌گراست.

داستان‌های درویشیان دربرگیرندهٔ مشکلاتی و مسائلی است که در جامعه اتفاق می‌افتد. وی به عنوان نویسنده‌ای جامعه‌گرا، سعی می‌کند آنچه را در جامعه وجود دارد، به تصویر بکشد. داستان‌های وی مملو از تصاویر دهشتناکی از فقر، بدبختی، بیکاری، جهل و خرافات، خشونت نسبت به زنان و کودکان و ... است. جامعهٔ ایران در آن سال‌ها با فقر و بدبختی دست به گریبان بود که در داستان بسیاری از نویسندگان انعکاس یافته است. این نویسندگان با مشاهدهٔ تضاد اجتماعی میان خانواده‌ها، خود را ملزم به نشان دادن وضعیت این مردم می‌دیدند و خود را در برابر مردم مسؤول می‌دانستند.

همچنین در داستان‌های درویشیان، سیر مبارزاتی ملت علیه دیکتاتوری حکومت پهلوی نیز دیده می‌شود. خفقان، مبارزه، زندان، شکنجه و ... از درون‌مایه‌های داستان‌های درویشیان است.

واژگان کلیدی: داستان معاصر فارسی، علی اشرف درویشیان، درون‌مایه، ادبیات اقلیمی-روستایی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: مبادی تحقیق.....
۲	تعریف موضوع.....
۲	سابقه تحقیق.....
۳	واژگان کلیدی.....
۳	سؤالات پژوهشی.....
۵	فصل دوم: زندگانی و آثار درویشیان.....
۶	دوران کودکی و نوجوانی.....
۸	دوران جوانی.....
۱۱	آثار.....
۱۱	داستان کوتاه.....
۱۱	رمان.....
۱۲	قصه‌های کودکان.....
۱۲	مقالات و.....
۱۳	درباره درویشیان.....
۱۷	فصل سوم: سبک نویسندگی.....
۱۸	تاریخچه رئالیسم.....
۲۱	مبانی و اصول.....
۲۵	انواع رئالیسم.....
۲۶	رئالیسم سوسیالیستی.....
۲۷	رئالیسم سوسیالیستی در ایران.....
۲۸	رئالیسم جادویی.....

۲۹	رتالیسم انتقادی.....
۳۰	فصل چهارم: اوضاع سیاسی و اجتماعی از ۱۳۲۰.ش. تا ۱۳۵۷.ش.....
۳۱	درآمد.....
۳۱	اوضاع سیاسی و اجتماعی ۱۳۳۰-۱۳۲۰ ه.ش.....
۳۶	سال‌های ۱۳۳۲-۱۳۳۰ ه.ش.....
۴۱	سال‌های ۴۲-۳۲ ه.ش.....
۴۳	سال‌های ۵۷-۴۲ ه.ش.....
۴۹	اوضاع کردستان از ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۷.ش.....
۵۳	فصل پنجم: عناصر اقلیمی.....
۵۴	درآمد.....
۵۹	ادبیات اقلیمی کرمانشاه.....
۶۱	عناصر اقلیمی در آثار درویشیان.....
۶۲	فرهنگ عامه.....
۶۴	واژگان.....
۶۶	ترکیبات.....
۶۸	تکیه کلام‌ها.....
۶۹	اصطلاحات.....
۶۹	ضرب‌المثل.....
۷۰	کنایه.....
۷۱	شعر و ترانه محلی.....
۷۱	اشعار.....
۷۲	اشعار کردی ترجمه شده به فارسی.....
۷۳	ترانه.....
۷۴	داستان.....

۷۷	آداب و رسوم.....
۷۸	مراسم مذهبی.....
۸۰	عقاید و باورها.....
۸۲	برخی شیوه‌های زندگی.....
۸۲	پوشش.....
۸۳	پوشش زنان.....
۸۳	پوشش مردان.....
۸۴	اسامی خاص.....
۸۴	اسم اشخاص.....
۸۵	اسامی گیاهان و پرندگان.....
۸۶	اسامی مکان‌ها و محیط‌های جغرافیایی.....
۸۶	توصیف آب و هوا.....
۸۷	برخی غذاهای محلی.....
۸۷	بازی‌های محلی.....
۸۸	مبارزات مردم کرمانشاه.....
۸۹	جملات فارسی کرمانشاهی.....
۸۹	جمله کردی.....
۹۰	فصل ششم: نقد و تحلیل درونمایه داستان‌های درویشیان.....
۹۱	تعریف درونمایه.....
۹۴	ادبیات متعهد.....
۹۶	جامعه‌شناسی در ادبیات.....
۹۸	درونمایه داستان‌های درویشیان.....
۹۹	درونمایه فقر.....
۱۰۰	تعریف فقیر و میزان خط فقر.....

- ۱۰۱.....فقر و جامعه روستایی.....فقر و جامعه روستایی
- ۱۰۳.....فقر و پیامدهای آن.....فقر و پیامدهای آن
- ۱۰۳.....فقر و جایگاه آن در آثار درویشیان.....فقر و جایگاه آن در آثار درویشیان
- ۱۰۶.....درونمایه کار کودکان.....درونمایه کار کودکان
- ۱۰۷.....انعکاس.....انعکاس
- ۱۱۰.....درونمایه کار زنان.....درونمایه کار زنان
- ۱۱۱.....انعکاس.....انعکاس
- ۱۱۳.....درونمایه ترس.....درونمایه ترس
- ۱۱۴.....درونمایه خفقان.....درونمایه خفقان
- ۱۱۵.....انعکاس.....انعکاس
- ۱۱۷.....درونمایه طلاق.....درونمایه طلاق
- ۱۱۸.....انعکاس.....انعکاس
- ۱۱۹.....درونمایه کشتار.....درونمایه کشتار
- ۱۱۹.....انعکاس.....انعکاس
- ۱۲۰.....درونمایه کمک به هم‌نوع.....درونمایه کمک به هم‌نوع
- ۱۲۰.....انعکاس.....انعکاس
- ۱۲۱.....درونمایه اعتیاد.....درونمایه اعتیاد
- ۱۲۲.....انعکاس.....انعکاس
- ۱۲۳.....درونمایه انتقاد.....درونمایه انتقاد
- ۱۲۳.....انعکاس.....انعکاس
- ۱۲۴.....درونمایه عشق.....درونمایه عشق
- ۱۲۵.....انعکاس.....انعکاس
- ۱۲۶.....درونمایه مبارزه.....درونمایه مبارزه
- ۱۲۷.....انعکاس.....انعکاس

- ۱۲۹.....درونمایهٔ خشونت.....
- ۱۳۰.....انعکاس.....
- ۱۳۳.....درونمایهٔ ناامیدی.....
- ۱۳۴.....انعکاس.....
- ۱۳۴.....درونمایهٔ اختلاف طبقاتی.....
- ۱۳۶.....انعکاس.....
- ۱۳۸.....درونمایهٔ حق ناشناسی و ناسپاسی.....
- ۱۳۹.....انعکاس.....
- ۱۳۹.....درونمایهٔ مقاومت.....
- ۱۴۰.....انعکاس.....
- ۱۴۱.....درونمایهٔ دعوا.....
- ۱۴۱.....انعکاس.....
- ۱۴۳.....درونمایهٔ بی‌سرپرستی.....
- ۱۴۳.....انعکاس.....
- ۱۴۴.....درونمایهٔ شکنجه.....
- ۱۴۶.....درونمایهٔ از خود گذشتگی.....
- ۱۴۷.....انعکاس.....
- ۱۴۷.....درونمایهٔ ستیز نسل‌ها.....
- ۱۴۸.....انعکاس.....
- ۱۴۹.....درونمایهٔ دزدی.....
- ۱۵۱.....انعکاس.....
- ۱۵۲.....درونمایهٔ مهاجرت.....
- ۱۵۴.....انعکاس.....
- ۱۵۵.....درونمایهٔ گریز از زندگی صنعتی.....

۱۵۷.....	انعکاس.....
۱۵۹.....	درونمایهٔ بیکاری.....
۱۶۰.....	انعکاس.....
۱۶۱.....	درونمایهٔ آزادی.....
۱۶۷.....	انعکاس.....
۱۶۷.....	درونمایهٔ جنگ و پیامدهای آن.....
۱۶۸.....	انعکاس.....
۱۶۹.....	درونمایهٔ قتل.....
۱۶۹.....	انعکاس.....
۱۷۰.....	درونمایهٔ رشوه‌خواری.....
۱۷۰.....	انعکاس.....
۱۷۱.....	درونمایهٔ جهل و خرافات.....
۱۷۲.....	انعکاس.....
۱۷۳.....	درونمایهٔ غیرت و تعصب مردانه.....
۱۷۳.....	انعکاس.....
۱۷۴.....	درونمایهٔ ازدواج.....
۱۷۵.....	انعکاس.....
۱۷۵.....	درونمایهٔ بحران هویت.....
۱۷۶.....	انعکاس.....
۱۷۷.....	درونمایهٔ مهر به فرزند.....
۱۷۷.....	انعکاس.....
۱۷۹.....	فصل هفتم: نتیجه‌گیری.....
۱۸۰.....	نتیجه‌گیری.....
۱۸۴.....	فهرست منابع.....

پیشگفتار

ادبیات به عنوان یکی از ابزارهای بیان کننده مسائل اجتماعی جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص داده است؛ به گونه‌ای که از زمان بیداری ملت ایران، ابتدا شعر و سپس داستان ابزاری برای روشنگری مردم به شمار آمده‌اند. بعد از مشروطیت ادبیات در ایران بر بنیاد جدیدی استوار شد و آن هم تعهد و مسؤولیت در قبال مردم و اجتماع بود؛ هر چند ادبیات کلاسیک ایران نیز وظایف اخلاقی خود را در قبال جامعه انجام می‌داد اما بیشتر به مسائل اخلاقی و... می‌پرداخت تا مسائل اجتماعی و در حقیقت به خیر و شر بودن مسائل بیش از مشکلات زندگی مردم توجه داشت. از این رو مشروطیت و آشنایی با فرهنگ غربی شروعی تازه برای ادبیات بود. ادبیات از مسائل تکراری پرهیز نمود و به سمت انجام وظیفه خود در قبال مردم و جامعه حرکت کرد. نویسندگان روشنفکر و متعهدی پای به عرصه وجود گذاشتند و آثار درخوری تألیف نمودند.

آثار ادبی تألیف شده بعد از مشروطیت - که ادبیات معاصر ایران را شکل می‌دهد - خارج از مرزهای فضایی ایران شکل نگرفت بلکه در همین سرزمین و در محدوده مرزهای زمینی ایران به وجود آمد که با دردها، رنج‌ها و مشکلات مردم آشنایی کامل داشت و خود را در مقابل مردم و جامعه مسؤول و متعهد می‌دانست و در حقیقت این وظیفه‌ای بود که بر عهده ادبیات گذاشته شد. جامعه‌شناسی در ادبیات نیز از مباحثی که در سال‌های اخیر به تناسب تعهد ادبیات شکل گرفته و برای شناخت بهتر مردم و اوضاع زمانه آنها راه‌حل مناسبی است. نویسندگانی که خود را مسؤول می‌دانستند و دردها و رنج‌های جامعه آنان را متأثر می‌ساخت؛ به دور از هیاهوی کاخ‌نشینان به انعکاس زندگی و مشقت زندگی کوخ‌نشینان می‌پرداختند؛ بنابراین آنچه تعهد در ادبیات خوانده می‌شد و بیشتر متأثر از آثار کسانی مانند "سارتر" و دیگران بود، نویسنده را به سمت زندگی توده مردم سوق می‌داد؛ از این رو ادبیات صحنه نمایش و انعکاس زندگی توده مردمی شد که در گوشه و کنار کشور ایران با فقر و بدبختی زندگی می‌کردند؛ در حالی که درصد اندکی از جامعه، صاحبان ثروت و قدرت و به دور از هیاهوی زندگی مردم به کار خود مشغول بودند.

در بازه زمانی بعد از مشروطیت نویسندگان بسیاری پای به عرصه زندگی مردم گذاشتند و بازتاب دهنده زندگی توده مردم بودند، بنابراین برای آگاهی از شرایط زندگی توده مردم بهترین نمونه مراجعه به آثار نویسندگان متعهدی است که به بهترین نحو آن شرایط را انعکاس داده‌اند. ادبیات معاصر نیازمند بررسی جامع‌تری است که مهم‌ترین آنها نقد و تحلیل جامعه‌شناسانه آثار نویسندگان و شاعرانی است که در دهه‌های گذشته زندگی توده مردم را انعکاس داده‌اند. شاید یکی از مسائلی که باعث شد که چنین موضوعی انتخاب شود این بود که ضمن آگاهی از درون‌مایه داستان‌های معاصر فارسی عواملی که باعث می‌شد رژیم به هراس افتد و بسیاری از نویسندگان را زندانی، شکنجه و آثار آنان را توقیف کند، شناخته شود.

نویسندگان که وظیفه روشنگری مردم را برعهده داشتند متأثر از اتفاقاتی که در جامعه رخ می‌داد آثاری را خلق می‌کردند که کنکاش در داستان‌ها، این مسائل و مشکلات را بهتر آشکار می‌کند و روشن می‌سازد که برای هر نویسنده‌ای کدام مسئله اولویت داشته است. در حقیقت از زمانی که ادبیات رئالیستی در ایران شکل گرفته و ادامه یافته است یکی از مهم‌ترین منابع برای آشنایی با آرا و اندیشه‌های نویسندگان و آنچه در جامعه ایران اتفاق افتاده، آثار تألیف شده است. چون ادبیات رئالیستی سعی می‌کند به زندگی مردم بسیار نزدیک باشد و سفارش‌ها را از جامعه بگیرد. از این رو سعی شد نویسنده‌ای انتخاب شود که خود از میان طبقه پایین جامعه برخاسته و بیشتر از دیگران با درد و رنج‌های مردم آشنا بود و این درد و رنج‌ها را بهتر می‌توانست انعکاس دهد.

انجام این پایان‌نامه با دشواری‌هایی نیز همراه بود. کمبود منابع و گاهی نبود منابع دست‌اول و از جمله آثار نویسنده که در کتابخانه دانشگاه یزد موجود نبود و همچنین نایاب بودن برخی از آثار وی، از جمله مشکلاتی بود که در طی مراحل تدوین پایان‌نامه به وجود آمد.

برای پژوهش و نگارش این پایان‌نامه از منابع کتابخانه دانشگاه یزد، کتابخانه دانشگاه شیراز و کتابخانه عمومی وزیری یزد که منابع مهمی را در اختیار نگارنده قرار دادند؛ استفاده شده است. در پایان بر خود لازم می‌دانم که از استادان راهنما و مشاور، دکتر مرتضی فلاح و دکتر مجید پویان که زحمات زیادی را متحمل شدند، تشکر و قدردانی کنم. همچنین از خانواده‌ام که

مشوق و برای اینجانب پشتوانهٔ روحی بوده‌اند، سپاسگزاری کنم. و نیز از آقای علی‌اشرف درویشیان و خانوادهٔ محترمشان که به گرمی پذیرای اینجانب بودند و آقایان علی‌الفتی و فریاد شیری که زمینهٔ دیدار با آقای درویشیان را فراهم کردند، تشکر می‌نمایم.

همچنین از دوستان عزیزم که در امر نگارش پایان‌نامه همراهان صمیمی برای اینجانب بودند؛ آقایان احمدی، الفتی، بازدار، برزگری، ثابت، جوانمرد، حسینی ناوی، حیدری(محمد، محمدحسین)، درخشنده، صادقی، صفرپور، طیبی، فرقانی، کریمی، محمودآبادی، ملمعی، موسوی، مؤمنی، نمک‌دوست تهرانی و هاشمی قدردانی می‌کنم.

رسول زارع خفری

یزد، اسفندماه ۸۹

فصل اول
مبادی تحقیق

تعریف موضوع

علی اشرف درویشیان (۱۳۲۰ ه.ش.) معلمی است که نویسندگی را در حوزه ادبیات اقلیمی - روستایی آغاز کرد. وی توانایی خود را در انواع داستان، از قبیل داستان کوتاه، رمان و قصه‌های کودکان نشان داده است. وی در نویسندگی از پیروان شیوه نویسندگی صمد بهرنگی (۱۳۴۷-۱۳۱۸ ه.ش.) است. درویشیان در داستان‌های خود به مصایب و مشکلات مردم کرمانشاه توجه ویژه‌ای دارد. او با نگارش مجموعه داستان کوتاه "از این ولایت" (۱۳۵۲ ه.ش.)، خود را در بین نویسندگان معاصر، به ویژه نویسندگان اقلیمی - روستایی جای داد.

در داستان‌های بعد از مشروطیت ایران معمولاً درون‌مایه جایگاه والایی را به خود اختصاص داده است. فکر مسلط بر داستان که نویسنده قصد دارد آن را به خواننده القا کند در داستان‌های درویشیان از جنبه‌ها و اجزای دیگر داستان اهمیت بیشتری دارد. وی به فرم و تکنیک و ساختار توجه چندانی ندارد و مهم‌ترین کار برای او انعکاس رنج‌ها و امیدهای توده‌های ستم دیده است.^۱ در این پایان‌نامه کوشش می‌شود اوضاع اجتماعی و سیاسی دوران نویسندگی درویشیان و مهم‌ترین مفاهیم درون‌مایه‌های داستان وی بررسی شود و همچنین بررسی نحوه انعکاس ادبیات اقلیمی - روستایی در نوشته‌های داستانی درویشیان از اهداف دیگر این پژوهش است. یافته‌های این پژوهش می‌تواند برای پژوهشگران ادبیات معاصر، دوستداران ادبیات داستانی معاصر، علاقه‌مندان ادبیات اقلیمی - روستایی، جامعه‌شناسی ادبیات و دانشجویان ادبیات فارسی مفید واقع شود.

سابقه تحقیق

حسن میر عابدینی در کتاب "صدسال داستان نویسی در ایران" (۱۳۶۸ ه.ش.) به انعکاس زندگی فاجعه بار مردم غرب کشور در داستان‌های درویشیان اشاره می‌کند. جعفر کازرونی در

۱- عبدالعلی دستغیب، "نقد کتاب سال‌های ابری"، مندرج در: مجله چیستا، شماره ۱۳۳-۱۳۲، ۱۳۷۵، ص ۲۶۴.

کتاب "آثار درویشیان در بوته‌ی نقد" (۱۳۷۷ ه.ش.) به نقد کلی آثار درویشیان پرداخته است. محمد رضا روزبه در کتاب "ادبیات معاصر ایران نثر" (۱۳۸۱ ه.ش.) می‌نویسد که «درویشیان فقر، بیماری، محرومیت و مظلومیت مردم و کودکان روستایی را به تصویر کشیده است.» (ص ۸۸) علی تسلیمی در کتاب "گزاره‌هایی در ادبیات معاصر ایران داستان" (۱۳۸۳ ه.ش.) وی را روستایی نگاری با ویژگی رمانتیسیم اجتماعی و تلخ کودکانه و جهت‌گیری ساده‌انگارانه معرفی می‌کند. همچنین قهرمان شیری در کتاب "مکتب‌های داستان نویسی در ایران" (۱۳۸۷ ه.ش.) به این نکته اشاره دارد که درویشیان و نویسندگان مکتب کرمانشاه، رنج‌ها و مشکلات، فقر و فاقه، خرافات و جهل و... را که در جامعه کرمانشاه و در بین روستاییان رواج داشته در داستان‌های خود انعکاس داده‌اند. عبدالعلی دستغیب در مقاله "نقد کتاب سال‌های ابری" (۱۳۷۵ ه.ش.) از انعکاس رنج‌ها و امیدهای توده‌های ستم دیده در آثار نویسندگانی نظیر درویشیان سخن می‌گوید و مصطفی فعله‌گری در مقاله‌ی "سیری در قصه‌های علی اشرف درویشیان" (۱۳۷۷ ه.ش.) به درون مایه رنج و تهیدستی در داستان‌های او اشاره کرده است. همچنین نسرین علی‌اکبری و طاهره کوچکیان در مقاله "سال‌های ابری در نگاهی نو" «توبیوگرافی-رمان» (۱۳۸۶ ه.ش.) او را نویسنده‌ای محتوا گرا، مردمی و تعهدمدار به شمار می‌آورند.

واژگان کلیدی

داستان معاصر فارسی، علی اشرف درویشیان، درون مایه، ادبیات اقلیمی-روستایی

سؤالات پژوهشی

- ۱- اوضاع اجتماعی و سیاسی دوران نویسندگی درویشیان چگونه بوده است؟
- ۲- مهم‌ترین درون مایه‌های داستانی درویشیان در بردارنده چه مفاهیمی است؟
- ۳- ادبیات اقلیمی - روستایی در نوشته‌های داستانی درویشیان چه نموده‌هایی دارد؟

روش تحقیق

این پایان‌نامه از نوع بنیادی است که به روش کتابخانه‌ای و با استفاده از شیوه تحلیل‌ی – توصیفی انجام می‌گیرد. بدین ترتیب که ابتدا درون‌مایه‌های داستان‌های درویشیان یادداشت برداری شده، پس از استخراج شواهد و طبقه‌بندی یافته‌ها به تحلیل و توصیف آن‌ها پرداخته خواهد شد و سرانجام طبق طرح پایان‌نامه، نگارش فصل‌ها انجام خواهد شد.

فصل دوم

زندگانی و آثار درویشیان